

Foto: Catalina M. Canals

Itinerari de la font de Penya Roja

Parc natural de la Península de Llevant

**Govern
de les Illes Balears**

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Itinerari de la font de Penya Roja

Parc natural de la Península de Llevant

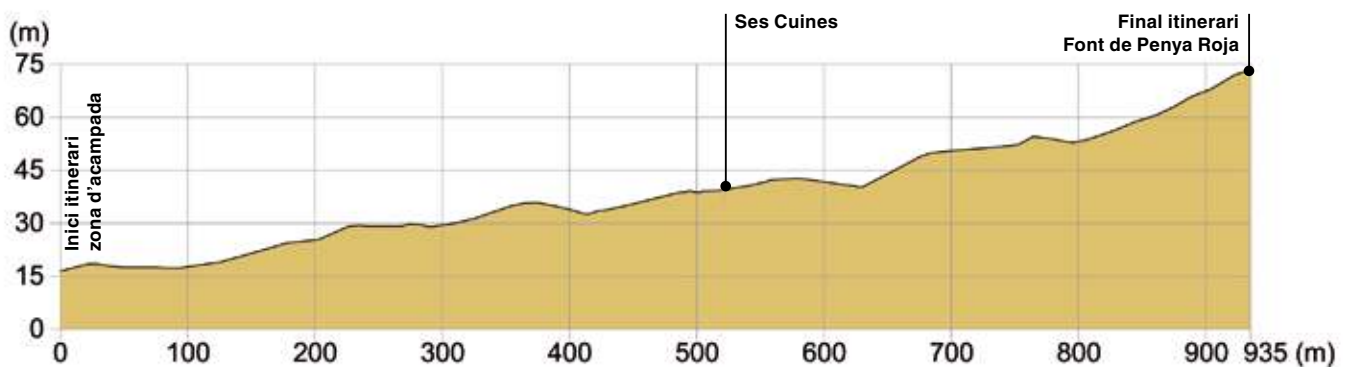
L'itinerari de la font de Penya Roja és un passeig molt còmode que ens endinsa al cor de les muntanyes del Parc natural de la Península de Llevant seguint el curs del torrent de Penya Roja.

El torrent i el camí s'entrellacen fins a nou vegades oferint a cada volta un paisatge sorprenent. Val la pena conèixer l'esplendorós arboçar i el fràgil entorn de la font de Penya Roja.

Dificultat: baixa

Distància per recórrer: aproximadament 1 quilòmetre

Durada: 35 min (només anada)

Camí de Penya Roja (Foto: Gerard Bravo)

1. Zona d'acampada de s'Arenalet des Verger

Iniciam l'itinerari al pinar de la zona d'acampada de s'Arenalet des Verger i pujam pel camí paral·lel al torrent. El pinar, vora el torrent de Penya Roja, és un dels pocs que ha sobreviscut als incendis reiterats a la zona. Si quedem una estona en silenci, observarem fàcilment alguns ocells com la tórtora (*Streptopelia turtur*), el tudó (*Columba palumbus*) o el caçamosques (*Muscicapa striata*).

No hi falten els indicis d'activitat dels petits mamífers: furgades de conill i pinyes mossegades pel ratolí de rostoll sobre l'estora de fullaraca de pi. El matapoll (*Delphinium pictum* subsp. *pictum*) destaca per la seva abundància a l'àrea d'acampada. Aquesta planta és endèmica de Mallorca, Còrsega i Sardenya. Algunes parts del matapoll s'empraven antigament com insecticida per la seva toxicitat.

A la vora del pinar es pot veure un tancat que delimita un antic hort on encara sobreviuen algunes figueres. Dins aquest tancat està ubicat el dipòsit que subministra aigua al refugi de s'Arenalet. L'aigua prové de la font de Penya Roja.

Caçamosques (Foto: Álvaro Román)

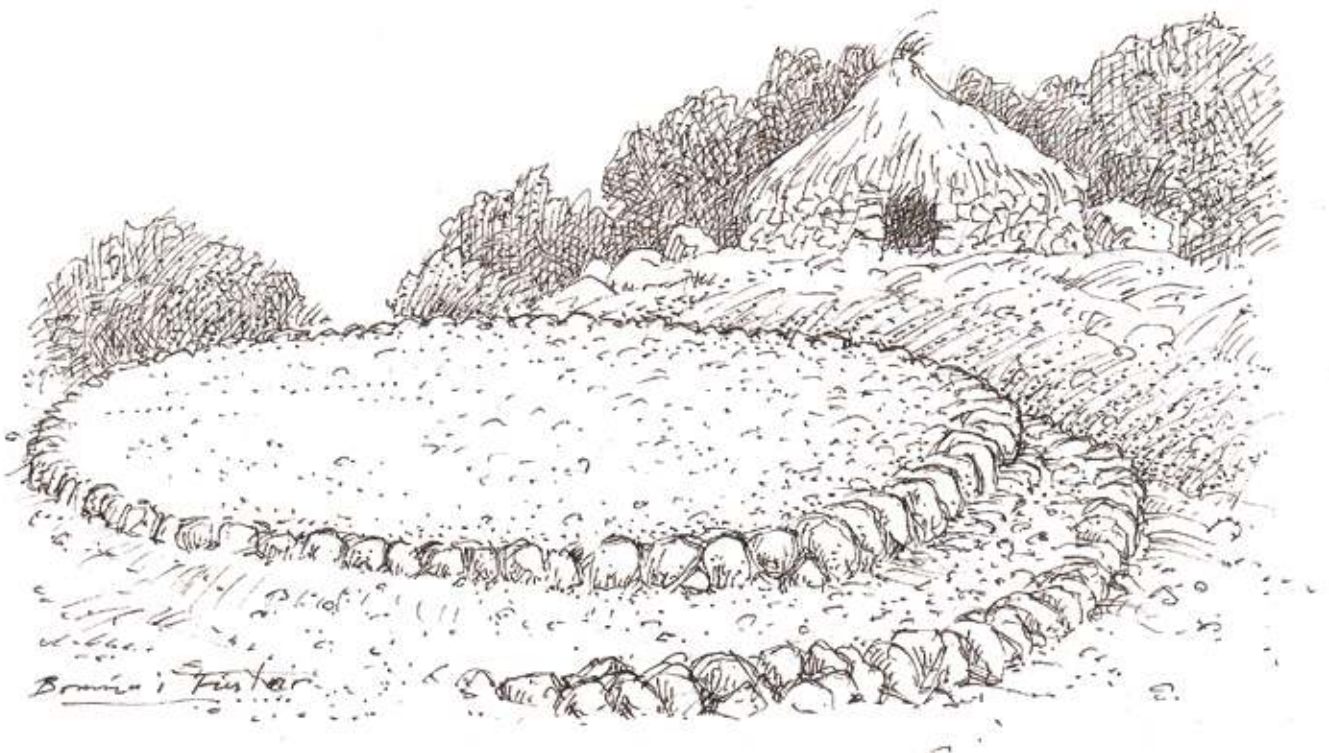
Matapoll (Foto: Toni Muñoz)

2. Els rotlos de sitja

Els dos rotlos de sitja que hi ha al pinar són el testimoni d'una explotació forestal tradicional del passat. Les sitges s'empraven per a produir carbó vegetal. El carbó era molt necessari per a les cuines, els brasers i les planxes.

Per a fer el rotlo, el carboner col·locava les pedres formant un empedrat circular. Sobre l'empedrat es posaven pedres més petites i sobre aquestes una capa de terra roja argilosa. Després es col·locava la fusta i el brancam per finalment cobrir-ho tot de terra. Per produir 26 kg de carbó calien 100 kg de fusta de bona qualitat com la d'alzina, arbocera i ullastre. Aquesta activitat la duien a terme el carboner i la seva família durant els mesos de primavera i estiu. La cocció de la fusta fins que es convertia en carbó durava uns 9 dies, durant els quals calia controlar amb esment el procés.

Hi ha testimonis escrits que contenen que el carboner que treballava els anys trenta a les finques des Verger i Albarca exsecallava les alzines del costat de la font des Oguers i s'Arboçaret. Això evidencia l'existència d'alzinar no fa gaire temps a zones on avui per avui és inexistent.

Rotlo de sitja i caseta de carboner (Dibuix: Bonnín i Fuster)

3. Els secrets

Secret (Foto: Josep Rullan)

custodiaven la costa. El secret es tapava amb pedres o vegetació, de manera que quedava perfectament camuflat en el terreny.

A les proximitats de s'Arenalet i en direcció a cala Roja hi ha dos secrets de contraban, testimoni del comerç il·legal del tabac. Aquestes cavitats excavades en el terreny, abundantíssimes al litoral de Mallorca, ocultaven perfectament la càrrega de tabac, “es bulto”, que es desembarcava a les nits més fosques per evitar ser descoberts pels milicians o carabiners que

Costa des Verger (Foto: Álvaro Román)

4. Ses Cuines

Seguint el curs del torrent travessarem un dens arboçar abans d'arribar a un replà encerclat de parets rocoses. De seguida apreciarem les cavitats a mà esquerra del camí, aquest lloc es coneix amb el nom de ses Cuines.

Just davant de ses Cuines, a mà dreta del camí, hi ha una repoblació de l'any 2003 feta amb l'objectiu de contribuir de manera activa a la recuperació de les masses forestals de la zona. El tancat i els protectors metàl·lics eviten els efectes devastadors de les cabres orades sobre la vegetació. L'alt nombre de cabres és, juntament amb els incendis forestals, el principal obstacle per a la recuperació dels boscos.

Ses Cuines (Foto: Marc Gil)

5. Un passeig per l'arboçar

L'arvocera (*Arbutus unedo*), tan abundant en aquest tram de l'itinerari, és un arbust que normalment apareix associat als alzinars o ullastrars, encara que també el trobem a la garriga quan el bosc ha sofert una regressió. Podem veure arvoceres als indrets humits o amb bastant de sol, com ara la conca del torrent de Penya Roja, on probablement en el passat hi hagué un alzinar.

Papallona d'arvocera (Dibuix: Cati Artigues)

A la tardor, aquests arbusts ens ofereixen la possibilitat de tastar les arboques, fruits que necessiten un any per madurar: primer són verds, després grocs i finalment d'un vermell intens. Aquesta darrera fase de maduració coincideix amb la nova floració.

Els dies càlids i sense vent tal vegada trobeu l'espectacular papallona d'arvocera (*Charaxes jasius*) abundant a la zona d'Artà. Les erugues, també vistoses, s'alimenten principalment de fulles d'arvocera.

**Arvocera amb fruits
al camí de Penya Roja
(Foto: Antoni Mira)**

6. La font de Penya Roja

En acabar el camí, creuam el torrent per novena vegada en la nostra ruta. Seguim el seu curs fins arribar a un gorg entre els joncs. La font de Penya Roja brolla al bell mig del torrent, a uns 50 m d'altitud sobre el nivell de la mar.

La calç que conté l'aigua emanada de la surgència precipita en forma de carbonat càlcic sobre les roques, i els vegetals que l'aigua troba al seu camí hi queden incrustats. El resultat és la formació d'una roca calcària on queden inclosos fragments de joncs, falgueres i molses perfectament apreciables. La formació de les estalactites i estalagmites de les coves de les nostres illes es produeix també pel mateix fenomen: la precipitació de carbonat càlcic dissolt en l'aigua.

Concrecions carbonatades (Foto: Carolina Encinas)

Didal·lera (Foto: Toni Muñoz)

**Serp d'aigua
(Foto: Sebastià Torrens)**

Si ens acostem lentament, sorprendrem les granotes que canten mentre prenen el sol. La granota (*Pelophylax perezí*) té una coloració molt variable entre verd i marró, amb taques fosques. Fou introduïda a les Illes Balears pels humans i es distribueix per la península Ibèrica i sud de França. Un dels principals predadors de la granota és la serp d'aigua (*Natrix maura*), també present a la zona, però molt més discreta i difícil d'observar. Els voltants de la font són d'un interès botànic destacable, ja que es poden contemplar plantes endèmiques com la didal·lera (*Digitalis minor*), la brutònica (*Teucrium asiaticum*), la *Scutellaria balearica* i la *Sibthorpia africana*.

La font proporciona aigua durant tot l'any al refugi de s'Arenalet. De l'equilibri entre el consum d'aigua del refugi i la quantitat que la font proporciona en depèn el futur de l'entorn del torrent. Per aquest motiu, és necessari reduir al mínim indispensable el consum d'aigua als refugis. Amb un petit esforç, tots podrem gaudir per molts anys de l'encant d'aquesta font. La teva col·laboració és imprescindible per aconseguir-ho!

En tornar a ca teva, recorda que reduir el consum d'aigua és important per poder conservar moltes altres fonts, basses i zones humides que desapareixen quan s'extreu massa aigua dels aqüífers.

Mar Med

RESERVA NATURAL DE CAP FERRUTX

Cala Roja

Na Destorbajornals

Cami d'en Mondoï

Font de Penya Roja

Parcel·la de repoblació

S'Arenalet des Verger

Final itinerari

Parcel·la de repoblació

• Ses Cuïnes

Torrent de Penya Roja

Forn de calç i secret

Secret

Refugi de s'Arenalet

PARC NATURAL

Cami de s'Esquena

Llarga

Dipòsit d'aigua

Inici itinerari

LÍMIT DEL PARC NATURAL

- PARC NATURAL DE LA PENÍNSULA DE LLEVANT
- RESERVA NATURAL DE CAP FERRUTX

(Secretaria General Tècnica - Cartografia)